

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δέκατο τμήμα)

της 23ης Νοεμβρίου 2023 *

«Προδικαστική παραπομπή – Δημόσιες συμβάσεις – Διαδικασίες προσφυγής στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων – Οδηγία 2014/25/ΕΕ – Άρθρο 57, παράγραφος 3 – Αναθέτων φορέας που έχει την έδρα του σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο όπου έχει την έδρα της κεντρική αρχή αγορών η οποία ενεργεί στο όνομά του και για λογαριασμό του – Πρόσβαση στις διαδικασίες προσφυγής – Εφαρμοστέοι διαδικαστικοί κανόνες και αρμοδιότητα των οργάνων προσφυγής»

Στην υπόθεση C-480/22,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Verwaltungsgerichtshof (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, Αυστρία) με απόφαση της 23ης Ιουνίου 2022, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 18 Ιουλίου 2022, στο πλαίσιο της δίκης

EVN Business Service GmbH,

Elektra EOOD,

Penon EOOD,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δέκατο τμήμα),

συγκείμενο από τους Z. Csehi (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, M. Pešič και Δ. Γρατσία, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η EVN Business Service GmbH, εκπροσωπούμενη από τον W. Schwartz, Rechtsanwalt,
- η Elektra EOOD, εκπροσωπούμενη από τον O. Radinsky, Rechtsanwalt,
- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Posch και τις J. Schmoll και M. Winkler-Unger,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους G. Gattinara και G. Wils,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά ειδικότερα την ερμηνεία του άρθρου 57, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση της οδηγίας 2004/17 (ΕΕ 2014, L 94, σ. 243, και διορθωτικό ΕΕ 2016, L 311, σ. 26).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο προσφυγών που ασκήθηκαν από την EVN Business Service GmbH (στο εξής: EBS), εταιρία συσταθείσα κατά το αυστριακό δίκαιο και εδρεύουσα στην Αυστρία, και από δύο εγκατεστημένες στη Βουλγαρία εταιρίες κατά των αποφάσεων του Landesverwaltungsgericht Niederösterreich (διοικητικού πρωτοδικείου του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Αυστρίας, Αυστρία) με τις οποίες το τελευταίο έκρινε εαυτό αναρμόδιο να αποφανθεί ως όργανο προσφυγών για ζητήματα σύναψης δημοσίων συμβάσεων.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 92/13

- 3 Το άρθρο 1 της οδηγίας 92/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1992, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων στις διαδικασίες σύναψης των συμβάσεων φορέων οι οποίοι λειτουργούν στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών (ΕΕ 1992, L 76, σ. 14), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2014/23/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης (ΕΕ 2014, L 94, σ. 1) (στο εξής: οδηγία 92/13), επιγράφεται «Πεδίο εφαρμογής και διαθεσιμότητα των διαδικασιών προσφυγής» και ορίζει στην παράγραφο 1, πρώτο και τέταρτο εδάφιο, τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε συμβάσεις που αναφέρονται στην οδηγία [2014/25], εκτός αν οι συμβάσεις αυτές εξαιρούνται σύμφωνα με τα άρθρα 18 έως 24, 27 έως 30, 34 ή 55 της εν λόγω οδηγίας.

[...]

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε, όσον αφορά τις συμβάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2014/25/ΕΕ ή της οδηγίας 2014/23/ΕΕ, οι αποφάσεις που λαμβάνουν οι αναθέτοντες φορείς να υπόκεινται στην άσκηση αποτελεσματικών και, ιδίως, όσο το δυνατόν ταχύτερων αναθεωρήσεων, υπό τις προϋποθέσεις που θέτουν τα άρθρα 2 έως 2στ της παρούσας

οδηγίας, λόγω του ότι οι αποφάσεις αυτές παραβιάζουν την ενωσιακή νομοθεσία περί διαδικασιών σύναψης συμβάσεων ή τους εθνικούς κανόνες μεταφοράς της εν λόγω νομοθεσίας.»

Η οδηγία 2014/25

4 Οι αιτιολογικές σκέψεις 78 και 82 της οδηγίας 2014/25 έχουν ως εξής:

«(78) Στην πλειονότητα των κρατών μελών χρησιμοποιούνται ολοένα και περισσότερο τεχνικές συγκέντρωσης των [αγορών]. Οι κεντρικές αρχές [αγορών] είναι επιφορτισμένες με την πραγματοποίηση αγορών, τη διαχείριση δυναμικών συστημάτων αγορών ή την ανάθεση συμβάσεων/συμφωνιών-πλαίσιων που προορίζονται για άλλες αναθέτουσες αρχές ή αναθέτοντες φορείς, με ή χωρίς αμοιβή. Οι αναθέτοντες φορείς για τους οποίους συνάπτεται συμφωνία-πλαίσιο θα πρέπει να μπορούν να τη χρησιμοποιούν για μεμονωμένες ή επαναλαμβανόμενες αγορές. Λόγω του μεγάλου όγκου των αγοραζόμενων ποσοτήτων οι τεχνικές αυτές μπορεί να συμβάλουν στην αύξηση του ανταγωνισμού και θα πρέπει να ενισχύσουν την επαγγελματική διαχείριση των δημόσιων αγορών. Πρέπει συνεπώς να προβλεφθεί ενωσιακός ορισμός των κεντρικών αρχών [αγορών] που να αφορά συγκεκριμένα τους αναθέτοντες φορείς και πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι κεντρικές [αυτές] αρχές [...] λειτουργούν με δύο διαφορετικούς τρόπους.

Πρώτον, θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ενεργούν ως χονδρέμποροι αγοράζοντας, αποθηκεύοντας και μεταπωλώντας και, δεύτερον, θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ενεργούν ως μεσάζοντες που αναθέτουν συμβάσεις, διαχειρίζονται δυναμικά συστήματα αγορών ή συνάπτουν συμφωνίες-πλαίσια που θα χρησιμοποιηθούν από τους αναθέτοντες φορείς.

Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορούν να αναλαμβάνουν τον ρόλο του μεσάζοντα, διεξάγοντας αυτόνομα τις σχετικές διαδικασίες ανάθεσης, χωρίς να λαμβάνουν λεπτομερείς οδηγίες από τους οικείους αναθέτοντες φορείς· σε άλλες περιπτώσεις, μπορούν να διεξάγουν τις διαδικασίες ανάθεσης βάσει οδηγιών από τους οικείους αναθέτοντες φορείς, εξ ονόματός τους και για λογαριασμό τους.

Επιπλέον πρέπει να θεσπιστούν κανόνες σχετικά με τον επιμερισμό της ευθύνης για την τήρηση των δυνάμει της παρούσας οδηγίας υποχρεώσεων, μεταξύ άλλων σε περίπτωση προσφυγών, μεταξύ της κεντρικής αρχής [αγορών] και των αναθετόντων φορέων που πραγματοποιούν αγορές από ή μέσω της αρχής αυτής. Όταν η κεντρική αρχή [αγορών] είναι αποκλειστικά αρμόδια για τη διεξαγωγή των διαδικασιών [σύναψης δημόσιας συμβάσεως], θα πρέπει επίσης να έχει την άμεση και αποκλειστική ευθύνη για τη νομιμότητα των διαδικασιών. Όταν ο αναθέτων φορέας [διεξάγει] ορισμένα τμήματα της διαδικασίας, για παράδειγμα την εκ νέου διεξαγωγή διαγωνισμού βάσει συμφωνίας-πλαίσιου ή την ανάθεση μεμονωμένων συμβάσεων βάσει δυναμικού συστήματος αγορών, θα πρέπει να συνεχίσει να φέρει την ευθύνη για τα στάδια που [διεξάγει].

[...]

(82) Η από κοινού ανάθεση συμβάσεων από αναθέτοντες φορείς διαφορετικών κρατών μελών προσκρούει επί του παρόντος σε συγκεκριμένες νομικές δυσκολίες όσον αφορά τις συγκρούσεις εθνικών νομοθεσιών. Παρά το γεγονός ότι η οδηγία 2004/17/EK [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, περί

συντονισμού των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών (ΕΕ 2004, L 134, σ.1),] επέτρεψε σιωπηρά [την από κοινού σύναψη διασυνοριακών δημοσίων συμβάσεων], οι αναθέτοντες φορείς εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικές νομικές και πρακτικές δυσκολίες κατά τις αγορές τους από κεντρικές αρχές [αγορών] σε άλλα κράτη μέλη ή κατά την από κοινού ανάθεση συμβάσεων. Προκειμένου να επιτραπεί στους αναθέτοντες φορείς να αντλήσουν τα μέγιστα οφέλη από τις δυνατότητες της εσωτερικής αγοράς όσον αφορά τις οικονομίες κλίμακας και τον διαμοιρασμό των κινδύνων και των ωφελειών, μεταξύ άλλων και για καινοτόμα έργα που εμπεριέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο από αυτόν που μπορεί ευλόγως να αναλάβει ένας αναθέτων φορέας μεμονωμένα, τα εν λόγω προβλήματα πρέπει να λυθούν. Συνεπώς πρέπει να θεσπιστούν νέοι κανόνες για [την από κοινού σύναψη διασυνοριακών συμβάσεων] ώστε να διευκολυνθεί η συνεργασία ανάμεσα στους αναθέτοντες φορείς και να ενισχυθούν τα οφέλη της εσωτερικής αγοράς με τη δημιουργία διασυνοριακών επιχειρηματικών ευκαιριών για προμηθευτές και παρόχους υπηρεσιών. Οι εν λόγω κανόνες πρέπει να καθορίζουν τις προϋποθέσεις για τη διασυνοριακή χρήση των κεντρικών αρχών [αγορών] και να ορίζουν την εφαρμοστέα νομοθεσία για τις δημόσιες [συμβάσεις], συμπεριλαμβανομένης της εφαρμοστέας νομοθεσίας για την άσκηση προσφυγών, στην περίπτωση κοινών διασυνοριακών διαδικασιών, συμπληρώνοντας τους κανόνες για τη σύγκρουση νόμων του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι) (ΕΕ 2008, L 177, σ. 6)]. Επιπλέον, οι αναθέτοντες φορείς διαφορετικών κρατών μελών θα πρέπει να μπορούν να συγκροτούν κοινούς νομικούς φορείς δυνάμει του εθνικού δικαίου ή του δικαίου της Ένωσης. Θα πρέπει να οριστούν ειδικοί κανόνες για [την από κοινού σύναψη συμβάσεων] αυτού του είδους.

Ωστόσο οι αναθέτοντες φορείς δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούν τις δυνατότητες [της από κοινού σύναψης διασυνοριακών δημοσίων συμβάσεων] για να παρακάμπτουν τους σύμφωνους προς το δίκαιο της Ένωσης υποχρεωτικούς κανόνες δημόσιου δικαίου από τους οποίους διέπονται στο κράτος μέλος όπου είναι εγκατεστημένοι. Οι κανόνες αυτοί μπορούν να περιλαμβάνουν, επί παραδείγματι, διατάξεις περί διαφάνειας και πρόσβασης στα έγγραφα ή ειδικές απαιτήσεις για την ιχνηλασιμότητα ευαίσθητων αγαθών.»

5 Το άρθρο 2 της οδηγίας 2014/25 επιγράφεται «Ορισμοί» και προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[...]

10) ως “κεντρικές δραστηριότητες αγορών” νοούνται δραστηριότητες που διεξάγονται σε μόνιμη βάση με μία από τις παρακάτω μορφές:

- α) η απόκτηση προμηθειών και/ή υπηρεσιών που προορίζονται για αναθέτοντες φορείς·
- β) η ανάθεση συμβάσεων ή η σύναψη συμφωνιών-πλαίσιο για έργα, προμήθειες ή υπηρεσίες που προορίζονται για αναθέτοντες φορείς·

[...]

12) ως “κεντρική αρχή αγορών” νοείται αναθέτων φορέας κατά την έννοια του άρθρου 4 παράγραφος 1 της παρούσας οδηγίας ή αναθέτουσα αρχή κατά την έννοια του σημείου 1) του άρθρου 2 παράγραφος 1 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ (ΕΕ 2014, L 94, σ. 65)], που παρέχει κεντρικές δραστηριότητες αγορών και, ενδεχομένως, επικουρικές δραστηριότητες αγορών.

Οι συμβάσεις που [συνάπτο]νται από κεντρική αρχή αγορών προκειμένου να πραγματοποιηθούν κεντρικές δραστηριότητες αγορών θεωρείται ότι αποτελούν συμβάσεις για την εκτέλεση δραστηριότητας που περιγράφεται στα άρθρα 8 ως 14. Το άρθρο 18 δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις που [συνάπτο]νται από κεντρική αρχή αγορών με σκοπό την πραγματοποίηση κεντρικών δραστηριοτήτων αγορών·

[...]».

6 Το άρθρο 4 της οδηγίας 2014/25 επιγράφεται «Αναθέτοντες φορείς» και ορίζει τα εξής:

«1. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας “αναθέτοντες φορείς” είναι εκείνοι οι οποίοι:

α) είναι αναθέτουσες αρχές ή δημόσιες επιχειρήσεις οι οποίες ασκούν μία από τις δραστηριότητες που αναφέρονται στα άρθρα 8 έως 14·

β) εάν δεν είναι αναθέτουσες αρχές ή δημόσιες επιχειρήσεις, ασκούν, μεταξύ των δραστηριοτήτων τους, κάποια από τις δραστηριότητες που αναφέρονται στα άρθρα 8 έως 14 ή συνδυασμό τέτοιων δραστηριοτήτων και λειτουργούν επί τη βάση ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων τα οποία εκχωρεί αρμόδια αρχή κράτους μέλους.

2. Ως “δημόσια επιχείρηση” νοείται κάθε επιχείρηση στην οποία οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να ασκούν, άμεσα ή έμμεσα, δεσπόζουσα επιρροή λόγω κυριότητας, χρηματοδοτικής συμμετοχής ή των κανόνων που τη διέπουν.

[...]»

7 Το άρθρο 57 της οδηγίας 2014/25 επιγράφεται «Διαδικασίες σύναψης συμβάσεων που αφορούν αναθέτοντες φορείς από διαφορετικά κράτη μέλη» και προβλέπει στις παραγράφους 1 έως 3 τα εξής:

«1. Με την επιφύλαξη των άρθρων 28 έως 31, αναθέτοντες φορείς από διαφορετικά κράτη μέλη μπορούν να ενεργούν από κοινού για την ανάθεση συμβάσεων χρησιμοποιώντας ένα από τα μέσα του παρόντος άρθρου.

Οι αναθέτοντες φορείς δεν χρησιμοποιούν τα μέσα που προβλέπονται στο παρόν άρθρο με σκοπό την αποφυγή της εφαρμογής αναγκαστικών διατάξεων του δημοσίου δικαίου σύμφωνων με το ενωσιακό δίκαιο στις οποίες υπόκεινται στο κράτος μέλος τους.

2. Κανένα κράτος μέλος δεν απαγορεύει στους αναθέτοντες φορείς του να χρησιμοποιούν κεντρικές δραστηριότητες αγορών προσφερόμενες από κεντρική αρχή αγορών εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος.

Όσον αφορά κεντρικές δραστηριότητες αγορών που προσφέρει μια κεντρική αρχή αγορών εγκατεστημένη σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του αναθέτοντος φορέα, τα κράτη μέλη μπορούν, ωστόσο, να επιλέγουν να προσδιορίζουν ότι οι δικοί τους αναθέτοντες φορείς μπορούν να χρησιμοποιούν μόνο τις κεντρικές δραστηριότητες αγορών κατά τα οριζόμενα είτε στο στοιχείο α) είτε στο στοιχείο β) του άρθρου 2 σημείο 10).

3. Η παροχή κεντρικών δραστηριοτήτων αγορών από μία κεντρική αρχή αγορών εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος πραγματοποιείται σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένη η κεντρική αρχή αγορών.

Οι εθνικές διατάξεις του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένη η κεντρική αρχή αγορών εφαρμόζονται επίσης στα ακόλουθα:

- α) στην ανάθεση σύμβασης στο πλαίσιο του δυναμικού συστήματος αγορών,
- β) στη διεξαγωγή νέου διαγωνισμού [κατ' εφαρμογήν] συμφωνίας-πλαίσιο.»

Το αυστριακό δίκαιο

- 8 Το άρθρο 180 του Bundesvergabegesetz 2018 (ομοσπονδιακού νόμου του 2018 για τη σύναψη των δημοσίων συμβάσεων), της 20ής Αυγούστου 2018 (BGBl. I, 65/2018) (στο εξής: BVergG 2018), επιγράφεται «Από κοινού σύναψη διασυνοριακών συμβάσεων από περισσότερους τομεακούς αναθέτοντες φορείς και ορίζει στην παράγραφο 2 τα εξής:

«Όταν κεντρική αρχή αγορών η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2, σημείο 12, της οδηγίας 2014/25 και έχει την έδρα της σε άλλο κράτος μέλος της Ένωσης ή σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ πραγματοποιεί κεντρική δραστηριότητα αγορών για τομεακό αναθέτοντα φορέα

- 1. η διεξαγωγή της διαδικασίας σύναψης δημόσιας συμβάσεως ρυθμίζεται

[...]

από τη νομοθεσία του κράτους της έδρας της κεντρικής αρχής αγορών.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 9 Με προκήρυξη που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* στις 22 Μαΐου 2020, κινήθηκε διαδικασία σύναψης δημόσιας συμβάσεως με αντικείμενο την εκτέλεση εργασιών τοποθέτησης ηλεκτρικών εγκαταστάσεων καθώς και συναφών εργασιών κατασκευής και κατεδάφισης. Η σύμβαση χωριζόταν (εδαφικώς) σε 36 τμήματα, με τόπο εκτέλεσης τη Βουλγαρία. Η αξία της συμβάσεως υπερέβαινε το κατώτατο όριο άνω του οποίου έχουν εφαρμογή οι ενωσιακοί κανόνες που διέπουν τη διαδικασία και τη δημοσιότητα για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων.
- 10 Η Elektrorazpredelenie YUG EAD (στο εξής: ER Yug), ανώνυμη εταιρία συσταθείσα κατά το βουλγαρικό δίκαιο και εδρεύουσα στη Βουλγαρία, ήταν ο αναθέτων φορέας στο πλαίσιο της διαδικασίας σύναψης δημόσιας συμβάσεως.

- 11 Η EBS, εταιρία συσταθείσα κατά το αυστριακό δίκαιο και εδρεύουσα στην Αυστρία, ενεργούσε στη διαδικασία αυτή ως κεντρική αρχή αγορών, εκπρόσωπος της ER Yug.
- 12 Τόσο η ER Yug όσο και η EBS ανήκουν εμμέσως κατά 100 % στην EVN AG, η οποία ανήκει, με τη σειρά της, κατά 51 % στο Land Niederösterreich (ομόσπονδο κράτος της Κάτω Αυστρίας, Αυστρία).
- 13 Σύμφωνα με τους όρους της προκήρυξης, η EBS ήταν υπεύθυνη για τη διεξαγωγή και την εκτέλεση του διαγωνισμού, ενώ η σύμβαση με αντικείμενο τις ζητούμενες παροχές έπρεπε να συναφθεί με την ER Yug ως τομεακό αναθέτοντα φορέα. Στην ίδια προκήρυξη, το Landesverwaltungsgericht Niederösterreich (διοικητικό πρωτοδικείο του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Αυστρίας) οριζόταν ως αρμόδιο όργανο για τις διαδικασίες προσφυγής. Προβλεπόταν επίσης ότι το αυστριακό δίκαιο θα ήταν το εφαρμοστέο «επί της διαδικασίας σύναψης της συμβάσεως και επί όλων των σχετικών αξιώσεων» και το βουλγαρικό δίκαιο θα ήταν το εφαρμοστέο «επί της εκτέλεσης της συμβάσεως».
- 14 Η Elektra EOOD και η Penon EOOD, δύο βουλγαρικές εταιρίες, υπέβαλαν προσφορές για διάφορα τμήματα της συμβάσεως-πλαισίου. Ενημερώθηκαν με αποφάσεις της 28ης και της 30ής Ιουλίου 2020 ότι οι προσφορές τους δεν είχαν επιλεγεί.
- 15 Οι προσφυγές τους με αίτημα την ακύρωση των ως άνω αποφάσεων απορρίφθηκαν στις 23 Σεπτεμβρίου 2020 με διατάξεις του Landesverwaltungsgericht Niederösterreich (διοικητικού πρωτοδικείου του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Αυστρίας), το οποίο έκρινε εαυτό αναρμόδιο να αποφανθεί.
- 16 Κατά την εκτίμησή του, το ζήτημα που ετίθετο ενώπιόν του ήταν αν βουλγαρική επιχείρηση μπορούσε να συνάψει με αναθέτοντα φορέα εγκατεστημένο στο Βουλγαρία σύμβαση η οποία έπρεπε να εκτελεστεί στο ίδιο αυτό κράτος μέλος και διεπόταν από το εθνικό του δίκαιο. Το εν λόγω δικαστήριο συνήγαγε ότι, αν δεχόταν ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία υπό τέτοιες περιστάσεις, θα θιγόταν σοβαρά η κυριαρχία της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και θα δημιουργούνταν σύγκρουση με την αρχή της εδαφικότητας που αναγνωρίζεται από το διεθνές δίκαιο. Το γεγονός ότι το ομόσπονδο κράτος της Κάτω Αυστρίας ασκεί έλεγχο επί της ER Yug επ' ουδενί προδικάζει τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου αυτού επί ζητημάτων σύναψης συμβάσεων με επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους στην αλλοδαπή.
- 17 Επιπλέον, όπως ακριβώς και το άρθρο 57, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/25, ο BVergG 2018 περιέχει στο άρθρο 180, παράγραφος 2, κανόνα σχετικό με τις κεντρικές δραστηριότητες αγορών τις οποίες πραγματοποιεί για λογαριασμό τομεακού αναθέτοντος φορέα μια κεντρική αρχή αγορών που έχει την έδρα της σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο όπου βρίσκεται ο αναθέτων φορέας. Ο κανόνας όμως αυτός ορίζει απλώς και μόνον το ουσιαστικό δίκαιο το οποίο έχει εφαρμογή επί της διαδικασίας σύναψης της συμβάσεως χωρίς να διευκρινίζει ποιο είναι το εφαρμοστέο δικονομικό δίκαιο επί ενδεχόμενης διαδικασίας προσφυγής. Είναι αληθές ότι η αιτιολογική σκέψη 82 της οδηγίας 2014/25 αναφέρεται στον καθορισμό της εφαρμοστέας νομοθεσίας «για την άσκηση προσφυγών», πλην όμως τέτοια μνεία δεν επαναλαμβάνεται στο ίδιο το κείμενο της οδηγίας. Εξάλλου, στο άρθρο 57 της οδηγίας, όπου μνημονεύονται οι «κεντρικές δραστηριότητες αγορών», δεν γίνεται λόγος για τη διαδικασία προσφυγής.
- 18 Η Elektra, η Penon και η EBS άσκησαν ενώπιον του Verwaltungsgerichtshof (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου, Αυστρία) αναίρεση κατά των ως άνω διατάξεων. Προσκόμισαν επικυρωμένη μετάφραση αποφάσεως του ανωτάτου διοικητικού δικαστηρίου της Δημοκρατίας

της Βουλγαρίας, η οποία επιβεβαιώνει την απόφαση της βουλγαρικής αρχής ελέγχου των δημοσίων συμβάσεων περί αναρμοδιότητάς της να επιληφθεί της υποθέσεως της σύναψης της επίμαχης δημόσιας σύμβασεως.

19 Ισχυρίζονται ότι, λαμβανομένου του επιδιωκόμενου σκοπού της καθιέρωσης ενιαίου καθεστώτος για τις διασυνοριακές κεντρικές δραστηριότητες αγορών, το άρθρο 57, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/25 και, κατά συνέπεια, το άρθρο 180, παράγραφος 2, του BVergG 2018 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι δεν αφορούν μόνον τη διαδικασία σύναψης της σύμβασεως με τη στενή έννοια, αλλά και τη διαδικασία προσφυγής που ενδέχεται να ανακύψει κατόπιν μιας τέτοιας σύναψης. Εφόσον η κεντρική αρχή αγορών οφείλει να εφαρμόσει το αυστριακό ουσιαστικό δίκαιο όσον αφορά τη σύναψη σύμβασεως, θα πρέπει και η διαδικασία προσφυγής να διεξάγεται ενώπιον αυστριακού οργάνου προσφυγών δυνάμει του αυστριακού δικονομικού δικαίου. Ως εκ τούτου, κατά την άποψή τους, το κρίσιμο συνδετικό στοιχείο, από εδαφικής απόψεως, είναι ο τόπος της έδρας της κεντρικής αρχής αγορών.

20 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Verwaltungsgerichtshof (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 57, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/25 την έννοια ότι υπάρχει παροχή κεντρικών δραστηριοτήτων αγορών από μία κεντρική αρχή αγορών εγκατεστημένη “σε άλλο κράτος μέλος” στην περίπτωση κατά την οποία ο αναθέτων φορέας –ανεξαρτήτως του ποιος ασκεί έλεγχο επί του εν λόγω φορέα– είναι εγκατεστημένος σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο της κεντρικής αρχής αγορών;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα:

Εμπίπτουν στον κανόνα συγκρούσεως του άρθρου 57, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/25, κατά τον οποίο η “παροχή κεντρικών δραστηριοτήτων αγορών” από μια κεντρική αρχή αγορών εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος πραγματοποιείται σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένη η κεντρική αρχή αγορών, οι διατάξεις για τη διαδικασία προσφυγής και την αρμοδιότητα του οργάνου προσφυγών κατά την έννοια της οδηγίας 92/13/ΕΟΚ;

3. Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο ή στο δεύτερο ερώτημα:

Έχει η οδηγία 92/13 και ιδίως το άρθρο της 1, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, την έννοια ότι η αρμοδιότητα εθνικού οργάνου προσφυγών να ελέγχει τις αποφάσεις που λαμβάνουν οι αναθέτοντες φορείς καλύπτει όλους τους αναθέτοντες φορείς που είναι εγκατεστημένοι στο κράτος μέλος του οργάνου προσφυγών ή εξαρτάται η αρμοδιότητα από το εάν η δεσπόζουσα επιρροή επί του αναθέτοντος φορέα [κατά την έννοια του άρθρου 3, σημείο 4, στοιχείο γ', ή του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/25] ασκείται από περιφερειακή αρχή ή οργανισμό δημοσίου δικαίου που υπάγεται στο κράτος μέλος του οργάνου προσφυγών;»

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

21 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 57, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/25 έχει την έννοια ότι η παροχή κεντρικής δραστηριότητας αγορών, στο πλαίσιο από κοινού σύναψης δημοσίων συμβάσεων από

αναθέτοντες φορείς διαφορετικών κρατών μελών, πραγματοποιείται από κεντρική αρχή αγορών «εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος» όταν ο αναθέτων φορέας, ανεξαρτήτως του ότι υπόκειται στον έλεγχο οργανισμού δημοσίου δικαίου του κράτους μέλους της έδρας της κεντρικής αρχής αγορών, έχει την έδρα του σε άλλο κράτος μέλος από εκείνο της έδρας της κεντρικής αρχής αγορών.

- 22 Κατά το άρθρο 57, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/25, η παροχή κεντρικών δραστηριοτήτων αγορών από κεντρική αρχή αγορών εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος πραγματοποιείται σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένη η κεντρική αρχή αγορών. Οι εθνικές διατάξεις του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένη η κεντρική αρχή αγορών εφαρμόζονται επίσης σε περίπτωση σύναψης συμβάσεως στο πλαίσιο δυναμικού συστήματος αγορών ή σε περίπτωση διεξαγωγής νέου διαγωνισμού κατ' εφαρμογήν συμφωνίας-πλαίσιου.
- 23 Ως «κεντρική αρχή αγορών» ορίζεται στο άρθρο 2, σημείο 12, της οδηγίας 2014/25 ο αναθέτων φορέας, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας, ή η αναθέτουσα αρχή, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, σημείο 1, της οδηγίας 2014/24, που παρέχει κεντρικές δραστηριότητες αγορών και, ενδεχομένως, επικουρικές δραστηριότητες αγορών.
- 24 Από την αίτηση προδικαστικής απόφασης προκύπτει ότι η βασική αμφιβολία του αιτούντος δικαστηρίου αφορά τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να διακρίνεται το κράτος μέλος της έδρας του αναθέτοντος φορέα από εκείνο της έδρας της κεντρικής αρχής αγορών. Με άλλα λόγια, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ποιο είναι το κριτήριο σύνδεσης μεταξύ αναθέτοντος φορέα και κράτους μέλους για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 57 της οδηγίας 2014/25.
- 25 Οι διάδικοι της κύριας δίκης και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη που υπέβαλαν παρατηρήσεις συμφωνούν ότι ως κριτήριο σύνδεσης πρέπει να νοείται ο τόπος όπου είναι εγκατεστημένος ο αναθέτων φορέας και ότι δεν έχει σημασία συναφώς εάν και, ενδεχομένως, με ποιον τρόπο και σε ποιον βαθμό ο φορέας αυτός ελέγχεται από άλλον φορέα, ευρισκόμενο σε διαφορετικό κράτος μέλος. Συνακόλουθα, κατά την άποψή τους, ο κανόνας του άρθρου 57, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/25 τυγχάνει εφαρμογής όταν η κεντρική αρχή αγορών και ο άλλος αναθέτων φορέας βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη μέλη, όπως εν προκειμένω στην Αυστρία και στη Βουλγαρία.
- 26 Υπενθυμίζεται επ' αυτού ότι τόσο η κεντρική αρχή αγορών όσο και ο φορέας που διεξάγει τη διαδικασία σύναψης δημόσιας συμβάσεως είναι αναθέτουσες αρχές κατά την έννοια της οδηγίας 2014/25, όπερ σημαίνει ότι το κριτήριο σύνδεσης με κάποιο κράτος μέλος δεν πρέπει να είναι διαφορετικό, αλλά το ίδιο για αμφότερες τις οντότητες.
- 27 Επιπλέον, το άρθρο 57, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής ορίζει ότι οι αναθέτοντες φορείς δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούν την από κοινού σύναψη διασυνοριακών συμβάσεων προκειμένου να αποφύγουν την εφαρμογή συμφωνιών με το δίκαιο της Ένωσης διατάξεων αναγκαστικού δημοσίου δικαίου στις οποίες υπόκεινται «στο κράτος μέλος τους». Η παράγραφος 2 του ως άνω άρθρου αναφέρεται στις κεντρικές δραστηριότητες αγορών που προσφέρονται από κεντρική αρχή αγορών «εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος» από εκείνο του αναθέτοντος φορέα.
- 28 Ανεξαρτήτως του ότι η οδηγία 2014/25 χρησιμοποιεί επομένως, για τον σκοπό της σύνδεσης αναθέτοντος φορέα με κράτος μέλος, φράσεις που ενίοτε ποικίλλουν, μεταξύ άλλων και στις διάφορες γλωσσικές αποδόσεις της, γεγονός παραμένει ότι από τις φράσεις αυτές συνάγεται ότι το κριτήριο σύνδεσης το οποίο έχει επιλέξει ο νομοθέτης της Ένωσης είναι εδαφικής φύσεως,

όπως συνάδει άλλωστε και με τον γενικό κανόνα που συνάγεται κατ' ουσίαν από το άρθρο 57, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας, ήτοι ότι κάθε αναθέτων φορέας θεωρείται ότι τηρεί τους ισχύοντες κανόνες στο κράτος μέλος όπου είναι εγκατεστημένος.

- 29 Συνεπώς όταν, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της υποθέσεως της κύριας δίκης, μια κεντρική αρχή αγορών και ένας αναθέτων φορέας βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη μέλη, πρέπει να γίνεται δεκτό ότι πρόκειται για διασυνοριακή σύναψη δημόσιας συμβάσεως μέσω κεντρικής αρχής αγορών.
- 30 Ως προς το ζήτημα αυτό, πρέπει να επισημανθεί ότι δεν προκύπτει από την εν λόγω οδηγία, ούτε ειδικότερα από το άρθρο της 57, ότι το γεγονός ότι η περιφερειακή αρχή ή ο οργανισμός δημοσίου δικαίου που ασκεί έλεγχο επί του αναθέτοντος φορέα υπάγεται σε συγκεκριμένο κράτος μέλος συνιστά κριτήριο σύνδεσης όσον αφορά τον φορέα. Τούτο διότι ο νομοθέτης της Ένωσης, όποτε θέλησε να χρησιμοποιήσει ως κριτήριο την ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ αναθέτοντος φορέα και άλλης οντότητας, το έκανε ρητώς, όπως στο άρθρο 4, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας.
- 31 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 57, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/25 έχει την έννοια ότι η παροχή κεντρικής δραστηριότητας αγορών, στο πλαίσιο από κοινού σύναψης δημοσίων συμβάσεων από αναθέτοντες φορείς διαφορετικών κρατών μελών, πραγματοποιείται από κεντρική αρχή αγορών «εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος» όταν ο αναθέτων φορέας έχει την έδρα του σε άλλο κράτος μέλος από εκείνο της έδρας της κεντρικής αρχής αγορών, ανεξαρτήτως του τόπου όπου έχει ενδεχομένως την έδρα της μια τρίτη οντότητα η οποία έχει τον έλεγχο είτε του αναθέτοντος φορέα είτε της κεντρικής αρχής αγορών.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

- 32 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 57, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/25 έχει την έννοια ότι ο εκεί προβλεπόμενος κανόνας συγκρούσεως νόμων, βάσει του οποίου η παροχή κεντρικών δραστηριοτήτων αγορών από κεντρική αρχή αγορών πραγματοποιείται σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένη η κεντρική αρχή αγορών, καλύπτει και τις διαλαμβανόμενες στην οδηγία 92/13 διαδικασίες προσφυγής που είναι συναφείς με τις δραστηριότητες αυτές.
- 33 Όπως διαπίστωσε το αιτούν δικαστήριο, το άρθρο 57, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/25 δεν ορίζει ρητώς αν οι εθνικές διατάξεις του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένη η κεντρική αρχή αγορών διέπουν επίσης τις διαδικασίες προσφυγής και την αρμοδιότητα του οργάνου προσφυγών κατά την έννοια της οδηγίας 92/13.
- 34 Οι «κεντρικές δραστηριότητες αγορών» στις οποίες αναφέρεται η διάταξη αυτή ορίζονται στο άρθρο 2, σημείο 10, της οδηγίας 2014/25 ως δραστηριότητες που ασκούνται σε μόνιμη βάση και λαμβάνουν είτε τη μορφή της λήψης προμηθειών και/ή υπηρεσιών προοριζόμενων για αναθέτοντες φορείς είτε τη μορφή σύναψης δημοσίων συμβάσεων ή συμφωνιών-πλαισίων με αντικείμενο έργα, προμήθειες ή υπηρεσίες που προορίζονται για τέτοιους φορείς.

- 35 Μολονότι αληθεύει ότι, βάσει γραμματικής ερμηνείας του, το άρθρο 57, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/25 αφορά εκ πρώτης όψεως μόνον το ουσιαστικό δίκαιο που διέπει τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων, εντούτοις η διατύπωση της διατάξεως δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να καλύπτει επίσης τη νομοθεσία περί διαδικασιών προσφυγής και την αρμοδιότητα του οργάνου προσφυγών κατά την έννοια της οδηγίας 92/13.
- 36 Υπό τις συνθήκες αυτές, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, για την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο όπου αυτή εντάσσεται καθώς και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος (απόφαση της 29ης Ιουνίου 2023, *Interfel*, C-501/22 έως C-504/22, EU:C:2023:531, σκέψη 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 37 Εξάλλου, κατά πάγια επίσης νομολογία, όταν διάταξη του δικαίου της Ένωσης επιδέχεται περισσότερες ερμηνείες, πρέπει να προτιμάται εκείνη η ερμηνεία η οποία διασφαλίζει την πρακτική της αποτελεσματικότητας (απόφαση της 29ης Ιουνίου 2023, *Interfel*, C-501/22 έως C-504/22, EU:C:2023:531, σκέψη 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 38 Υπενθυμίζεται δε ότι, βάσει της αιτιολογικής σκέψης 78 της οδηγίας 2014/25, πρέπει να θεσπιστούν κανόνες που θα ρυθμίζουν το πώς η ευθύνη για την τήρηση των υποχρεώσεων τις οποίες προβλέπει η οδηγία, μεταξύ άλλων και σε ζητήματα προσφυγών, θα επιμερίζεται ανάμεσα στην κεντρική αρχή αγορών και στους αναθέτοντες φορείς που πραγματοποιούν τις αγορές τους από αυτήν ή μέσω αυτής.
- 39 Η ίδια αιτιολογική σκέψη αναφέρεται σε δύο ενδεχόμενα, εκ των οποίων το πρώτο αφορά την περίπτωση όπου η κεντρική αρχή αγορών αναλαμβάνει αποκλειστικώς την ευθύνη για τη διεξαγωγή των διαδικασιών σύναψης δημόσιας σύμβασης, ενώ το δεύτερο την περίπτωση όπου ο αναθέτων φορέας αναλαμβάνει τη διεξαγωγή ορισμένων τμημάτων της διαδικασίας, όπως την εκ νέου διεξαγωγή διαγωνισμού κατ' εφαρμογήν συμφωνίας-πλαισίου ή την ανάθεση μεμονωμένων συμβάσεων βάσει δυναμικού συστήματος αγορών. Στην πρώτη περίπτωση, η κεντρική αρχή αγορών θα πρέπει να είναι αποκλειστικώς υπεύθυνη για τη νομιμότητα των διαδικασιών, ενώ στη δεύτερη περίπτωση, θα πρέπει να παραμένει υπεύθυνη για τα στάδια της διαδικασίας των οποίων τη διεξαγωγή αναλαμβάνει η ίδια.
- 40 Επιπλέον, στην αιτιολογική σκέψη 82 της οδηγίας 2014/25 επισημαίνεται ότι πρέπει να θεσπιστούν νέοι κανόνες όσον αφορά την από κοινού σύναψη διασυνοριακών δημοσίων συμβάσεων και ότι οι κανόνες αυτοί θα πρέπει να προβλέπουν τις προϋποθέσεις διασυνοριακής χρήσης των κεντρικών αρχών αγορών καθώς και να ορίζουν ποια νομοθεσία σχετική με τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων, περιλαμβανομένων των ρυθμίσεων για τις προσφυγές, έχει εφαρμογή στις διασυνοριακές κοινές διαδικασίες.
- 41 Από τις ως άνω αιτιολογικές σκέψεις προκύπτει ότι πρόθεση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν να καθοριστεί όχι μόνον το ουσιαστικό δίκαιο το οποίο εφαρμόζεται στις διασυνοριακές δημόσιες συμβάσεις και στις δραστηριότητες των κεντρικών αρχών αγορών αλλά και το δίκαιο που διέπει τις διαδικασίες προσφυγής οι οποίες ενδέχεται να ανακύψουν κατόπιν της σύναψης τέτοιων συμβάσεων και της άσκησης τέτοιων δραστηριοτήτων.
- 42 Κατά συνέπεια, πρέπει να προτιμηθεί για τις διατάξεις της οδηγίας 2014/25 οι οποίες ρυθμίζουν τις προαναφερθείσες συμβάσεις και δραστηριότητες μια ερμηνεία που να καλύπτει τόσο το ουσιαστικό δίκαιο όσο και το δίκαιο που διέπει τις διαδικασίες προσφυγής.

- 43 Πρέπει επομένως να γίνει δεκτό ότι η οδηγία 2014/25 παραπέμπει στο δίκαιο των κρατών μελών όχι μόνον για τις διατάξεις του οι οποίες διέπουν τη διεξαγωγή της διαδικασίας σύναψης των διασυνοριακών δημοσίων συμβάσεων αλλά και για εκείνες που διέπουν τις διαδικασίες προσφυγής οι οποίες ενδέχεται να ανακύψουν κατόπιν μιας τέτοιας διαδικασίας σύναψης, περιλαμβανομένων τυχόν ένδικων προσφυγών.
- 44 Η ως άνω ερμηνεία είναι, συν τοις άλλοις, σύμφωνη με τον σκοπό της οδηγίας 2014/25 ο οποίος έγκειται στην καθιέρωση ενιαίου καθεστώτος για τις διασυνοριακές κεντρικές δραστηριότητες αγορών. Ειδικότερα, είναι λογικό, εφόσον οι κεντρικές αρχές αγορών οφείλουν κατά την παροχή κεντρικών δραστηριοτήτων αγορών να τηρούν τις εθνικές διατάξεις του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένες, η διαδικασία προσφυγής, η οποία τυχόν θα κινηθεί, να διέπεται επίσης από το δίκαιο αυτού του κράτους μέλους και η αρμοδιότητα του οικείου οργάνου προσφυγών να καθορίζεται βάσει του ίδιου δικαίου.
- 45 Εξάλλου η αρχή σύμφωνα με την οποία οι διατάξεις του κράτους μέλους της έδρας του αναθέτοντος φορέα είναι εκείνες που ρυθμίζουν τις διαδικασίες προσφυγής όσον αφορά τα μέτρα τέτοιων φορέων είναι υποδεέστερη του κανόνα του άρθρου 1, τέταρτο εδάφιο, της οδηγίας 92/13, όπου ορίζεται ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν, σε σχέση με τις συμβάσεις οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2014/25 ή της οδηγίας 2014/23, τα μέτρα που είναι αναγκαία προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι αποφάσεις τις οποίες λαμβάνουν οι αναθέτοντες φορείς υπόκεινται σε αποτελεσματικές προσφυγές, και δη όσο το δυνατόν ταχύτερες, σε περίπτωση που με τις αποφάσεις αυτές φέρεται να έχει παραβιαστεί το ενωσιακό δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων ή οι εθνικοί κανόνες περί μεταφοράς του στην εσωτερική έννομη τάξη.
- 46 Όπως ορθώς επισήμανε πάντως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τούτο δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να χρειάζεται να γίνει διάκριση μεταξύ του δικαίου που έχει εφαρμογή στη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης και του δικαίου που έχει τυχόν εφαρμογή στις συμβάσεις οι οποίες συνάπτονται μεταγενέστερα.
- 47 Τα εθνικά δικαστήρια τα οποία επιλαμβάνονται διαφοράς που ανακύπτει από διαδικασία σύναψης διασυνοριακής δημόσιας σύμβασης οφείλουν επίσης να επιδεικνύουν ιδιαίτερη προσοχή ως προς τον επιμερισμό των ευθυνών των διαφόρων παραγόντων που εμπλέκονται στη διεξαγωγή τέτοιων διαδικασιών καθώς και ως προς τα τυχόν επακόλουθα όρια των αρμοδιοτήτων τους, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τον κανόνα του άρθρου 57, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/25, ο οποίος υπενθυμίστηκε στη σκέψη 27 της παρούσας αποφάσεως.
- 48 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 57, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/25, σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές σκέψεις 78 και 82 της ίδιας οδηγίας, έχει την έννοια ότι ο εκεί προβλεπόμενος κανόνας συγκρούσεως νόμων, βάσει του οποίου η παροχή κεντρικών δραστηριοτήτων αγορών από κεντρική αρχή αγορών πραγματοποιείται σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένη η κεντρική αρχή αγορών, καλύπτει και τις διαλαμβανόμενες στην οδηγία 92/13 διαδικασίες προσφυγής που είναι συναφείς με τις δραστηριότητες αυτές, εφόσον η εν λόγω κεντρική αρχή αγορών έχει αναλάβει τη διεξαγωγή της διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

- 49 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω απαντήσεων στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα, δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο το υπέβαλε μόνο για την περίπτωση που θα δινόταν αρνητική απάντηση στο πρώτο ή στο δεύτερο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 50 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόμπυτος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δέκατο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 57, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση της οδηγίας 2004/17/ΕΚ,

έχει την έννοια ότι:

η παροχή κεντρικής δραστηριότητας αγορών, στο πλαίσιο από κοινού σύναψης δημοσίων συμβάσεων από αναθέτοντες φορείς διαφορετικών κρατών μελών, πραγματοποιείται από κεντρική αρχή αγορών «εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος» όταν ο αναθέτων φορέας έχει την έδρα του σε άλλο κράτος μέλος από εκείνο της έδρας της κεντρικής αρχής αγορών, ανεξαρτήτως του τόπου όπου έχει ενδεχομένως την έδρα της μια τρίτη οντότητα η οποία έχει τον έλεγχο είτε του αναθέτοντος φορέα είτε της κεντρικής αρχής αγορών.

- 2) Το άρθρο 57, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/25, σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές σκέψεις 78 και 82 της οδηγίας αυτής,

έχει την έννοια ότι:

ο εκεί προβλεπόμενος κανόνας συγκρούσεως νόμων, βάσει του οποίου η παροχή κεντρικών δραστηριοτήτων αγορών από κεντρική αρχή αγορών πραγματοποιείται σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένη η κεντρική αρχή αγορών, καλύπτει και τις διαλαμβανόμενες στην οδηγία 92/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1992, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων στις διαδικασίες σύναψης των συμβάσεων φορέων οι οποίοι λειτουργούν στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2014/23/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης, διαδικασίες προσφυγής που είναι συναφείς με τις δραστηριότητες αυτές, εφόσον η εν λόγω κεντρική αρχή αγορών έχει αναλάβει τη διεξαγωγή της διαδικασίας σύναψης δημόσιας συμβάσεως.

(υπογραφές)